

האתיקה של הספרן

* (המשך)

כללו של דבר : חייב הספרן לאהוב אנשים וגם ספרים. אבל ביחוד עליו לחבב את האנשים בתור קוראים! זה הוא העיקר הקובע. שום דבר אינו צריך לגרום לו שמחה יותר מרובה ממראה אנשים הלוהטים אחר ספרים. לעולם יהאווה לאנשים שהספרים הם תאוות-לבם.

אבל מה יחסו הוא לספרים? דבר זה אינו פשוט ביותר. ברי שגם הוא חובב את הספרים. אבל בשמשו ספרן עליו לבלום את אהבתו זו, שהרי הספרים לא רק בשבילו נועדו, אף לא בראש וראשונה בשבילו, וכן גם לא בשביל אשתו וילדיו, אלא בשביל „הקורא האלמוני“, ואפילו אם למעשה הוא מכירו היטב. על הספרן לנהוג בספריו מנהג מבשלת טובה: עליה לטעום מן התבשיל, כי יהא טוב וטעים, ואילו אכול יאכלוהו אחרים. כן צריך גם הספרן — באשר הוא ספרן — לטעום מן הספר רק במידה הדרושה לו בעבודתו, למען יוכל לכוון את הספר לקורא. רק אחד רשאי לעיין בספרים יותר, ולא עוד אלא שזו היא גם חובתו: הממין (המקציע את מקצוע הספר); אכן בספריות יותר קטנות הרי זו גם מחובת הספרן, שעליו להציע חומר-לקריאה לקוראיו. אולם בדרך כלל, זה המנהג: הספרן קורא ספרים לעצמו רק מחוץ לשירותו.

לכאורה, אם נשווה את אחריותו של הספרן למידת האחריות הכרוכה במקצועות אחרים, הרי זו נראית קטנה מבשאר מקצועות. מה טעם? משום שאין כאן ענין של חיים ובריאות כמו, למשל, אצל הרופא, ולא ענין של ממון רב, כמו אצל עורך-הדין והסוחר, ולא של נצחון ומפלה, כמו במלחמה, או על הבמה, על-יד שולחן-הועידה או באולם בית-המשפט. כל המלאכה כולה מצטרפת מפעולות קטנות, מרישום בקטלוג וממראה מקומות, שאף פרט אחד מהם אין לו לכאורה ערך כה מכריע. אולם דוקא במספר הרב הזה של הפעולות הקטנות כלולה כאן האחריות המיוחדת במינה. אין זה כלל מן הדברים הקלים, לקיים בלב טהור את כל המון הקטנות הללו, בעוד שכל אחת מהן כשהיא לעצמה אין לה, על הרויב ערך קובע, והזנחתה נעלמת לעתים קרובות מן העין. אין שום דבר תלוי בפעולה האחת, אבל כושר השימוש של הספרייה כולה תלוי בכלל הפעולות. ואילו בכלל הפעולות הרי כלולה גם כל אחת ואחת מהן! זאת ישים הספרן אל לבו בכל עת, ושוב אני זוכר בחבר אחד שלי משנות נעורי: היה זה רופא, שגורלו (שכידוע אינו פועל בלי קשר עם תכונתו של האיש) הביאהו למקצוע הספרנות. ובכן, האיש הזה הרגיש עצמו נעלה על כל הקטנות; אמרה היתה שגורה לו על פיו, שעד היום עורנה מצלצלת באזני, כי מרבה היה להשתמש בה: „הוי, הרי אין זו אלא פורמליות גרידא!“ איש טוב ועליו היה, אבל — הוא מת זה כבר, ויסלח לי אם אומר כי ספרן רע היה! הפתגם הרומי הידוע, על המושל הרומי, כי „אין הוא צריך לדאוג לדברים של מה בכך“, אינו הולם כלל את הספרן, וביחס אליו יש לומר את ההיפך. גם הזנחות ושיאות קטנות מצטרפות כאן לחשבון; הספרייה היא כלי-נגינה, ששומר על טהרת צליליו רק אם הוא מכוון בנקיון ובטהרה. אין גם להסיח את הדעת מזה שבונים כאן בנין לעתיד, שצרכיו אינם ידועים לנו. יש לשקול היטב כל פרט, בטרם נאמר כי אין חשיבות לו. ויש להניח בלב שלם, כי גם ספרים שכיום הם נראים לאדם נטולי כל ערך.

* עיין „יד לקורא“ חוברת ג—ד, עמ' 66.

עוד ימצא להם פעם, בימים הבאים, האיש המתאים, שיבוא לידי התלהבות לכשיודמן לידו דוקא הספר או העלון הזה, וברוך יברך את הספרן הנאמן, שידע לשמרנו בשבילו. אמנם הנאמנות והדאגה לכל דבר קטן גבול ניתן להם; הזמן, כדי לצאת ידי חובה כלפי המון זוטות לאין ספור, זקוק האדם לזמן רב בלי קץ. ואילו זמן העבודה לא נו בלבד שמוגבל הנהו, אלא שהוא גם משתלם בכסף! לעולם אל יסיה הספרן את דעתו מחשבון זמן העבודה, ובבואו להעריך את חשיבותה של איו תקנה שהיא, אל ישחך כי גם בזמן עבודתו עליו להשתמש באופן שיביא לספריה את התועלת הרבה ביותר ככל האפשר. הרי שגם כאן צריך השכל הישר, ה"קומון סאנס" לקבוע את הגבול בין הנאמנות לבין דקדוקי-עניות.

בדומה לזה יש להגיד גם על בעייה ספרנית-פסיכולוגית אחרת: על העקביות במלאכת הספרן, בסידורן ש המחלקות המיוחדות, בעריכת הקאטאלוג, בקלסיפיקציה של המדורות, באופן העמדת הספרים, בחלוקתם לשורות במדפים, בעריכת האינדונסטאר, בבדיקת הספרים וברוך השאלתם לקוראים וכו'. יש תמיד האפשרות לנקוט שיטות שונות, שאף אחת מהן אינה עדיפה מן האחרות עד כדי כך, שלא יהא מקום לחילוקי-דעות בשאלה, איו מהן היא הרצויה ביותר למעשה. אכן, דבר אחד ברור: כיוון שהחזקת בשיטה אחת, עליך לקיים אותה בנאמנות. אף אמנם, זה הדין בכל מקום שאנו עומדים לפני בחירת שיטה: העקביות חשובה מעצם הבחירה. כל מורה-לזמרה יש לה, ודאי, שיטת-ההוראה שלה, שממנה לא תמוש. אבל לאמיתו של דבר יודעים אנו כי להוראת הזמרה שיטות רבות, והעיקר הוא להחזיק בשיטה האחת בשלמות ובנאמנות. וכן גם בספרנות. האחד טוען לקאטאלוג שיטתי לפי הענינים, השני לקאטאלוג מילוני (ערוך בערכי מלים), ואשר לזה הרי יש כמעט בכל ספריה באירופה התיכונה שיטה משלה. בנוגע לקאטאלוג לפי שמות המחברים נבדלות השיטות האמריקאיות מן האירופיות. וגם בעצם מלאכת הקאטאלוג מתעוררות המון שאלות, שיש לפתורן כך או כך, בלי שאפשר יהיה להכריע בתבונה הכרעה מוחלטת ולתת את היתרון המוחלט לשיטה האחת על פני האחרת. אולם דבר אחד ברור: חלילה לו לספרן לערבב את השיטות. יש לקיימן בעקביות, הספרן, שיצטרך אחר-כך לעבוד בתיבות-הקטלוגים הללו, ויכול להיות בטוח, כי הכללים שנקבעו פעם אחת נתקיימו ונשתמרו תמיד בכל מקרה ומקרה.

אולם גם ענין זה, בעייה כרוכה בו, גם לעקביות גבולותיה. שהרי העקביות אינה בעצם אלא השימוש בעיקרון הנאמנות, מבחינת ההגיון, ביחס לדבר הקטן. גם העקביות אינה צריכה להגיע לידי קפדנות מיכאנית ואינה צריכה להעלים עין מחשבון הזמן. פעם בפעם יודמנו מקרים, שבהם יעוץ לו שכל-האדם הישר, שבלעדיו אי-אפשר לו גם לספרן, לוותר על עקביות יתרה לטובת גורמים חשובים, כגון הזמן, למשל. טעמו של דבר הוא, שלעולם אין החיים ניתנים להיכלל לגמרי בשיטה אחת, והספרים הרי אינם אלא שליחיהם של החיים. גם כאן יכול רק השכל הישר להוליך בדרך הנכונה.

נמצאנו למדים, כי מעלותיו של הספרן הרי אינן בעצם אלא מעלותיו של כל פועל: נאמנות, ידיעה, ראיית-האופק, שכל ישר, כשרון-ההתמצאות וחיבה לענין. אפס כל המעלות הללו מכוונות כאן באורח מיוחד לתפקיד מיוחד זה, המושך כל-כך את לב כלנו: לסייע בקנה-מידה גדול ביד האנשים המבקשים להם ספרים, — לתמוך אותם מתוך ישוב-הדעת, מתוך שיטתיות ואהבה.